

Nr 442.

Av herr Helén, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 53, angående anslag för budgetåret 1953/54 till statens bösättningslånefond m.m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 53 till riksdagen angående anslag för budgetåret 1953/54 till statens bösättningslånefond m.m. föreslås vissa ändringar i nuvarande bestämmelser för bösättningslåneverksamheten. Som grund för de i propositionen framlagda förslagen, vilka i huvudsak omfattar en utvidgning av möjligheterna att erhålla bösättningslån till gruppen ogifta mödrar samt en höjning från 2 000 till 3 000 kronor av maximalbeloppet för bösättningslån, ligger en utredning som bl. a. med anledning av påpekanden från statsrevisorerna verkställt av socialstyrelsen.

Bösättningslånen tillhör de tidigare formerna för befolkningspolitiska och familjesociala åtgärder inom ramen för den moderna familjepolitiken. De målsättningar, krav och normer som uppställdes för denna politik vid tidpunkten för bösättningslånen införande är numera i väsentliga avseenden föråldrade, sedan samhället i en utsträckning, som då knappast kunde förutses, genomfört reformer av mera genomgripande slag. Såsom också påpekas i socialstyrelsens utredning, ehuru styrelsen inte drar några särskilt långtgående konsekvenser härav, bör sålunda tiden vara inne för en allmän översyn och radikal omprövning av bösättningslånen betydelse och möjligheter att tillfredsställa de behov som kan ställas på åtgärder från samhällets sida för att befärma en tidig familjebildning.

Enligt min uppfattning kan inte bösättningslånen med deras nuvarande utformning anses ge ett tillräckligt effektivt stöd i de avseenden som de inrättades för. De brister som gör sig särskilt gällande är att lånen inte nått de grupper av lägre inkomsttagare som är i särskilt behov av samhällets stöd vid bösättningen samt att lånen särskilt på grund av de kraftiga penningvärdeförsämringarna till sin storlek som regel ger en otillfredsställande hjälp.

Socialstyrelsen kommer också till den slutsatsen, uttalad på sid. 24 i utredningen, att konsekvenserna av styrelsens resonemang "borde utmynna i förslag till bösättningsbidrag, ev. behovs- eller inkomstprövade, i stället för lån". Styrelsen förklarar sig dock av olika anledningar icke vara beredd att förorda något dylikt. Inget av skälen för denna ståndpunkt anges emellertid i utredningen. Över huvud taget glider utred-

ningen mycket lätt över alla mera väsentliga principfrågor, som skulle kunna leda till en allmän omprövning av lånens karaktär och formerna för deras beviljande.

Det är med hänsyn till bristfälligheten i utredningen på denna punkt inte förvånande att såväl flertalet remissinstanser som socialministern antingen underlåtit att ta upp frågan om bidragsformen eller avstyrkt införandet av något slag av sådant bidrag. Flera remissinstanser, däribland Folkpartiets ungdomsförbund, Sveriges köpmannaförbund och Kooperativa förbundet, har dock förordat en omprövning av om och i vilken utsträckning stödet till bosättningen skall utgå såsom bidrag eller lån.

Beträffande utsträckningen av lånemöjligheterna till gruppen ensamstående mödrar vill jag helt instämma i utredningens synpunkter och förslag. Det är emellertid synnerligen angeläget, att lånen i dessa fall erhålles så tidigt att bosättningen kan ordnas före barnets födelse. I annat fall torde den abortförebyggande effekten utebli.

Med hänvisning till vad som ovan anförts vill jag förorda, att riksdagen hemställer att Kungl. Maj:t snarast måtte tillkalla särskilda sakkunniga för att mera ingående än vad som skett i den nu föreliggande utredningen verkställa omprövning av frågan om bosättningsbidrag. Möjligen kan det vara lämpligt att införa en övre åldersgräns för beviljandet av sådant bidrag i syfte att främja tidig familjebildning.

Även vid införande av bosättningsbidrag bör verksamheten i princip betraktas såsom en familjesocial åtgärd av mera generell natur och ej få karaktär av socialhjälp. Sålunda bör den i propositionen gjorda hänvisningen till socialhjälp genom kommunerna ej få stå som ett slutgiltigt svar på denna fråga.

En omprövning av bosättningslåneverksamheten bör även omfatta frågan om lånens administration. Starka skäl synes tala för ett överförande av verksamheten till sociala organ. De allvarliga brister, som vidlåtit riksbankskontorens handläggning av dessa frågor, pekar på behovet av överförande av verksamheten till andra organ eller i varje fall inkopplande av social sakkunskap vid låneansökningarnas behandling, även om denna alltjämt skulle ligga hos riksbanken. Det är härvid av vikt, att ungdomsrepresentanter får delta i behandlingen. Erfarenheterna från verksamheten inom statsstipendienämnderna vid universiteten och högskolorna synes styrka denna uppfattning.

Utredningen bör vidare anförtros uppgiften att utforma förslag beträffande en utvidgad upplysningsverksamhet i bosättningsfrågor, varvid erforderlig ekonomisk och juridisk information särskilt beaktas.

Med hänsyn till de skäl, som anförts för att hålla bosättningslåneverk-

samheten och ett subventionerat stöd av mera renodlat social karaktär åtskilda och som framförts av flera remissinstanser, avstår jag i avvaktan på verkställandet av den här föreslagna utredningen ifrån att nu ställa andra förslag beträffande omedelbara ändringar i reglerna för denna verksamhet utöver vad som föreslås i propositionen.

Under återopande av det anförda får jag härmed hemställa,

att riksdagen måtte besluta att dels i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en allsidig omprövning av bostättningslåneverksamheten i enlighet med vad i denna motion anförts, dels bifalla Kungl. Maj:ts proposition nr 53.

Stockholm den 27 februari 1953.

Gunnar Helén.